

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 3 krone.

Uredništvo v Alojzjevišču, upravništvo v Marijanišču.

Spomenica o orglah ljubljanske stolnice.

(Spisal prof. Josip Srekar.)

(Dalje).

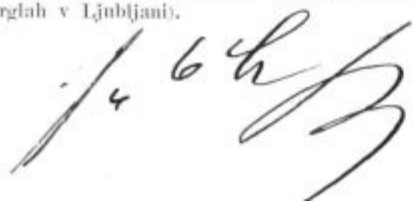
Za primero se nam nudijo izmed vseh zopet najbolj uršulinske orgle v Ljubljani, ker te imajo 3 manuale in oba najbolj razsežna spremena, katera morajo tudi stolne orgle imeti. In tu najdemo, da prostor posameznega spremena v njih, 0.82 m^2 , je zopet prav tolikšen, kakor po zgoraj navedeni Walekerjevi zahtevi.

To število (0.82 m^2) sprejmem torej za jednoto spremenskega prostora za nove stolne orgle; moram pa zaradi trem izposojenim spremenom dodane zgornje oktave še za vsaj en spremen več računati (torej namesto 36 jih bodi 37); potreben prostor v jedni planoti je potem $0.72 \text{ m}^2 \times 37 \text{ reg.} = 30.34 \text{ m}^2$.¹⁾

Tej potrebščini nasproti meri (po približjih merah) srednja omara sedanjih stolnih orgel okroglo 8 m^2 , stranski pa 10 m^2 , tedaj vkupaj le 18 m^2 . A dalo bi se pri stranskih omarah še lahko pridobiti ob straneh (pri zidu) kaka 2 m^2 , pa tudi potem (20 m^2) bi še vedno nedostajalo prostora. Toda za gotovo se sme upati, da se III. manual — potrebujoč približno 4.2 m^2 — more postaviti nad I. manualom²⁾ (kakor že sedajni 2. manual); II. manual pa — potrebujoč kakih 4.7 m^2 — se bo bržkone dal nastaniti ob prospektu stranskih omar, nad spodaj stoječimi nizkimi piščalni pedalnih spremenov. Ako tej svoti ($4.2 \text{ m}^2 + 4.7 \text{ m}^2$) prištejemo zgornjim 20 m^2 , po-

¹⁾ Zgoraj omenjena Steinmeyer-Jeva tabela zahteva za 40spremenske orgle le 25 m^2 , ima pa pridejamo pripombo: „hier (pri večjih orglah) ist eine verhältnissmäßig grössere Emporen-Höhe angenommen“; zakaj pa to, pove malo poprej: „Ist noch genügende Höhe vorhanden, so kann auch diese zugunsten einer geringeren Bodenfläche angewendet werden“ (savnica vrh savnice). V stolnici imamo višočine v obilici.

²⁾ V ta namen se bo moral odbiti popolnoma še ostali zidec (Hauptgesims) cerkve, ki bi sicer zabranjeval izrabo tega prostora (enako se je postopalo l. 1870, pri frančiškanskih orglah v Ljubljani).

tem dobimo porabnega prostora (v eni planoti) okroglo $29 m^2$, kar bi bilo že jako ugodno. Manjkalo bi potem le še poldrugi kvadratni meter, kar bi se v skrajnem slučaju dalo pridobiti s tem, da se stranski omari porineta za kakih $0.25 m$ naprej, to bi dalo $(3 m \times 2 \times 0.25) = 1.5 m^2$. — Ložje pa bi se temu nedostatku prostora odpomoglo s kompendiozno stavbo orgel.¹⁾

Igralnik je sedaj preveč pod orgle potisnjen; vsled tega organist II. manual slabo sliši, in včasih pedal premočno registrira. Pri novih orglah naj se zato postavi igralnik bolj ven, pred omaro, kar bo orglavcu omogočilo bolj fino in izrazito registriranje glede značaja in moči glasu; seveda pa bi moral ostati pred igralnikom še prost prehod (kakih $60 cm$), ki je tudi za njegovo regulacijo potreben. — Da se pa v ta namen nikakor in za nobeno ceno ne sme prodreti parapetni zid na koru, sem že poprej omenil.

Glede dobave sape v mehovju bi bili mogoči štirje načini: človeška moč, vodni, plinov in električen motor. Izmed njih bi meni najbolj ugajal prvi, človeška moč, ki je najbolj zanesljiva, pa tudi orgle varuje pred izrabo za igračo (kratek čas) ali učenje — kar bi se najmanj spodobilo za stolnico.

Ako je torej sploh mogoče, priporočam v prvi vrsti magacinsko mehovje (francoskega sistema ali pa „Kastengebläse“) z dvema velikima zajemalcema (široka, četudi krajša — dokaz za to razmerno ni težak — in globoko zajemajoča). Za navadno malo in srednjemočno orglanje bi en kalkant zadostoval, a pri uporabi polnih orgel (n. pr. pri prazničnih preludijah ali tudi že pri bogatejši izrabi manualnih in oktavnih sklepov (posebno Sub-octavkoppel) pa bi bila neobhodno potrebna dva mehača — dobila bi se že kako, saj ta vednost ni ravno težka.²⁾ — Pripomnim le še to, da mehovju te vrste se pozneje — ob morebitni upeljavi kake mehanične gonilne

¹⁾ Rajni Goršič je znal to, n. pr. v zgoraj navedenih frančiškanskih orglah v Gradcu („mit minutiöster Ausnützung des gebotenen Raumes“ poročja „Kirchensehnmuck“ 1887, str. 31); zakaj bi se ne potrudil tudi kdo sedanjih mojstrov? Orglar M. mi je rekel, da si upa ob poglobljeni srednji omari to izvršiti. — Vendar pa preveč stisniti piščali ne gre, ker bi vsled tega trpela moč in lepota glasu.

V neverjetnem slučaju, da bi ne dostajalo širjave za III. (ali znabiti tudi I.) manual, bi se mogla srednja omara sicer ob vsaki strani za $20 cm$ — to je ravno do oknovega roba — razširiti, a trpela bi vsled tega več ali manj njena zunanost ter se to ne more priporočati.

Kaj pa, ko bi končno iz kateregakoli vzroka (trhlost, preozkost) se skazale sedanje omare kot nevdržljive? Potem bi seveda ne preostajalo drugega, nego namesto njih postaviti novo, čez ves zadnji del kora razprostirajočo se omaro baročnega sloga iz dobe l. 1700, s preobokanima oknima, v sredi malo nižjo kot sedaj ter z risalitom na konzolah v sredi in ob koncih, (da se tako spodaj s prostorom za pevce šteti).

²⁾ V Št. Hipolitu potrebujejo za nove orgle, ki so skoraj čisto enake velikosti z našimi projektiranimi, celo tri mehače za polne orgle, in zato zdaj na elektriko mislijo. — Ako orglavec pravočasno da znamenje (Calcantenglocke) mehaču, da bo rabil mnogo sape, more ta mehovje prej docela napolniti, kot zalogo. — Sicer pa tudi ni treba orglavcu prepogosto in dolgo s polnimi orglami igrati (človek bi včasih rekel: rojiti); kakor pri sliki ugodno učinkuje lepa razdelitev med senco in lučjo, tako tudi pri orglanju raznovrstnost moči in glasu; tudi tu velja znani rek: „In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister“.

moči — lahko priklopi brez kake predelave dovodni kanal iz ventilatorja ali kake druge zračne tlačilnice.

Najcenejša in tudi zanesljiva dobava sape bi bila po vodnem motorju — ko bi bil zanj prostor kje v pritličju zvonikov. A v tej višavi (c. 10 m), kot je sedanje mehovje, se poizgubi pritisek ene atmosfere — in ž njim ravno najmočnejše in najkoristnejše delovanje motorja.¹⁾ Ta način se torej ne da priporočati.

Raznovrstni plinovi motorji delajo sicer ceno, a ne brez nadzornika (vsaj ob začetku in koncu) ter potrebujejo nekateri pogoste obnovitve gonilne snovi (n. pr. bencina). In če se je na to pozabilo, kar se kaj lahko zgodi? — Na vsak našin pa se mi dozdeva tisto neizogibno sikanje in prhanje (če tudi na prosto izpeljano) nedostojno za častljivo stolnico.

Ostane nam torej le še elektrika. Beseda sama že — elektromotor — skoro človeka elektrizira — a marsikdo, ki si ga je nabavil, se je pozneje prepričal, da tudi isti ima svoje muhe. Takozvana „Sicherheit“ pri dovodu električnega toka rada pregori, orgle obmolknejo in ljudstvo se v pobožnosti moti in bega. Imamo sicer zdaj izvrstne električne „ventilatorje“ (podobne nekako našim čistilnicam za žito), ki dajejo enakomerno, poljubno močno sapno silo (celo do 300 mm vodnega pritiska), a niso proste navedenega nedostatka. Zato se zdaj običajno prideva električnemu stroju še rezervni zajemalec sape s človeško močjo za slučaj, da prvi odreče.²⁾ — Sprejemljiv bi bil torej za stolne orgle tak električni „ventilator“, ki je nveden že v mnogih orglah (n. pr. v Ratisboni, Caecilienorgel, v Augsburgu-St. Ulrich, naslikan v brošuri Frieseneggerjevi, St. Ulrichsorgel, str. 10), in ki tudi cenó dela (za nameravane stolne orgle kakih 25—30 helarjev za

¹⁾ Tukaj dokaz iz Töpferja (Orgelbau, 2. Aufl. S. 542): J. Haagejev (Augsburg) vodni motor daje moči v konjskih silah pri vodnem pritisku (= višočini vode): 20 m: 0.43 konjskih sil; 60 m: 1.6 konjskih sil; 100 m: 3.0 konjskih sil. Upotrebuje pa litrov vode v 1 uri ob pritisku: 20—40 m: 7320 litrov; 50—70 m: 8360 litrov; 80—100 m: 9400 litrov. Potrebščina vode (in z njo trošek) se torej primeroma le malo spreminja, učinek pa je silno različu. — Pri ljubljanskem vodovodu je pritisek le dobrih 50 metrov, torej bi ga bilo porabnega v našem slučaju le kakih 40 metrov; tudi ne kaže radi neizogibne vlažnosti (poteuje cevi) vodo nad kapele napeljavati. — Znal bi se sicer prostor pod zvonikovimi stopnicami, med temeljnimi zidovi poglobiti, sapa od zunaj pridobiti, tudi zajemalec iz kovine napraviti; a kdo se bo kaj takega upal — ako počl vodna cev, je potem zvonik lahko v četrt ure na tleh (na Dunaju so pri hišah že take izkušaje imeli); tudi bi to delo, prevrtanje debelega zidu, bilo nevarno in zelo drago.

²⁾ Orglarski časopis „Urania“ 1905, št. 3. n. pr. naznanja hkrati kar dvoje takih naprav: pri novih orglah v Dorstfeldu (40 sprem.): „Gebläse mit Ventilator, ausserdem Tretvorrichtung“, in v Berlinu, Stephanskirche (39 sprem.): „Gebläse elektrisch, bei Störungen mechan. Gebläse vorgesehen“. Tako so si tudi že poprej preskrbeli na Dunaju (St. Peterskirche), v Augsburgu (St. Ulrichskirche).

Naj mi bo dovoljena pri tej priliki še kratka pripomba za varnost orgel. Nikakor bi jaz ne dovolil, da bi se speljale dovodne žice za električno razsvetljavo ob orgelskih omarah ali igralniku; takozvani „Kurzschluss“ zadostuje, da orgle zapadejo ognju, in ž njim dragocena slikarja na cerkvenem oboku. Le spredaj, ob parapetnem zidu bi se to smelo zgoditi; nesreča nikdar ne praznuje.

celo uro, pri sedanji ceni elektrike) le pod pogojem da se na koru pridene še tak rezervni zajemalec (za goniti z ного ali roko), da takoj more kak pevec priskočiti in omogočiti nadaljno orgljanje vsaj na enem oddelku orgel. Pripraven prostor za tak „Centrifugal-Ventilator“ bi bil v levem zvoniku (v isti višini kot strehe nad kapelami), in treba bi bilo le en obok prevrtati za dovod močne njegove sape v prostor doseданjega mehovja (ali deloma naravnost na kor). Ako bi se ta dovodni kanal na dveh mestih prežagal in tam z nadlepljenim usujem sklenil, bi se tudi vse neprijetno brenčanje vsled ventilatorja zabranilo.

Glavni meh (magacin) z močno sapo za pnevmatiko in znabiti tudi za I. manual ter večino pedalnih spremenov bo moral ostati na svojem doseданjem prostoru (seveda bi ga raje videl na nasprotni južni in torej bolj suhi strani); v orgelnih omarah bo k večemu prostora za regulatorja k II. in III. manualu ter za oddelek pedala.

Toliko splošno o velikosti in ureditvi projektiranih novih stolnih orgel.
(Dalje prih.)

Wolfgang Amadej Mozart.

(O priliki 150 letnice njegovega rojstva napisal S. P.)

Dne 27. januarja t. l. je preteklo 150 let odkar se je porodil W. A. Mozart, eden izmed največjih glasbenikov, kar jih je svet kdaj videl in slišal. (27. jan. l. 1756.)

Mozart je ljubljence izobraženega glasbenega sveta. To se je videlo že ob njegovi stoletnici in še veliko bolj letos ob 150letnici, ko so skoro vsa večja svetovna mesta takorekoč tekmovala v proslavljanju Mozartovega spomina. Na stotine koncertov se je priredilo v ta namen, in so se izvajale vsako rstne Mozartove skladbe. Zlasti dunajsko mesto, ki prišteva Mozarta še posebno med svojce, je napelo vse moči, da častno proslavi velikega genija.

Pa tudi mi Slovenci, čeprav Mozarta letos nismo posebej proslavljali, znamo ceniti velike može; tudi mi vemo, kaj pomeni v glasbi Mozartovo ime. Tudi mi ga poznamo in ni nam tuj. Tudi na naši slovenski zemlji so že odmevali čarobni zvoki njegove glasbe. 1. dec. l. 1801. se je že v Ljubljani izvajala Mozartova opera „Zauberflöte“.¹⁾ Koncem 19. stoletja 12. aprila l. 1897. je naša „Glasbena Matica“ na umetniško dovršen način proizvajala Mozartovo labudnico „Requiem“. In po naših glasbenih šolah ali se mar ne igrajo tudi Mozartove skladbe? — Izmed njegovih cerkvenih skladb je pač vsakomur znan nebeško lepi „Ave verum“, ki ga je prinesel „C. Gl.“ v enem izmed prvih letnikov.

O Mozartu se je že mnogo pisalo. Natančne životopise o njem so napisali: N. v. Nissen, O. Fahn, L. Nohl, A. Ulibischeff, L. Meindardus in še več drugih. Razpravljalo se je mnogokrat tudi o posamnih

¹⁾ P. v. Radics, Frau Musica in Krain, Laibach 1877, stran 35.

njegovih skladbah, posvetnih kakor cerkvenih; a kolikor letos, še nikoli ne toliko. Glede njegovih posvetnih skladb (oper, simfonij, sonat itd.) ni nobenega dvoma, da so glasbeno dovršene in v vseh ozirih klasično-nečotakljive. Pa tudi njegove cerkvene skladbe (maše, vespere, litanije itd.) se v muzikalnem oziru ne morejo in ne smejo podcenjevati, toda drugo vprašanje je, — so li zares cerkvene ali ne. Kar se tiče njihove liturgične uporabe, so kritiki raznih mnenj. Mozartova in ostalih dunajskih klasikov cerkvena glasba je — lahko rečemo — tudi ena izmed točk, pri katerih gredo narazen cecilijanci in proticecilijanci. Ne da se pa nikakor ta reč dopovedati in pribiti z enim samim suhim stavkom, ampak treba jo je od vsch strani pametno in trezno prevdariti in kolikor mogoče tudi pojasniti. Najlažje pridemo glede omenjene zadeve do jasnega zaključka, če si predvsem ogledamo Mozartovo življenje, razmere, v katerih je živel ter razne okoliščine, ki so več ali manj nanj vplivale in odločevale pri njegovih kompozicijah za cerkev. Da ga homo skoziinskozi prav in pravično presojati, je treba, da se pomudimo nekoliko časa pri njem kot glasbeniku in človeku sploh in na kratko premotrimo, kako je živel, se učil in razvijal, napredoval in se usovrševal, kako se je na eni strani neprestano boril in potil za materialni obstanek, in na drugi strani kot največji idealist gorel in delal za glasbeno umetnost.

I. W. A. Mozartov rojstni kraj je Solnograd.¹⁾ Tu je bil njegov oče Leopold nadškofjski dvorni glasbenik, pozneje namestni in slednjič pravi kapelnik. Fino izobražen in odločno katoliški mož je energično vzgajal svoje otroke. Posebno Wolfgangu je posvetil vso svojo skrb, ko je spoznal njegov čudovit glasbeni talent, in je smatral za svojo sveto dolžnost, da dvigne v sinu se nahajajoči zaklad in kar najskrbneje razvije njegove glasbene zmožnosti. On je bil Wolfgangu prvi učitelj v glasbi, in njegovi očetovski skrbi in ljubezni se ima Wolfgang za Bogom največ zahvaliti za izredne svoje glasbene vrline, kakor celi svet za to, kar je podedeloval po Mozartu.

(Dalje prih.)

Orgle v kapucinski cerkvi v Škofjiloki.

Brata Mayer iz Feldkircha sta postavila za Veliko noč orgle v kapucinski cerkvi v Škofjiloki z nastopno dispozicijo:

I. Manual:	II. Manual:	Pedal:
1. Principal 8'	6. Salicional 8'	11. Subbass 16'
2. Gamba 8'	7. Gedeckt 8'	12. Cello 8'
3. Flauto amabile 8'	8. Dolce 8'	
4. Oktav 4'	9. Vox coel. 8'	
5. Rauschquint 2 ² / ₃	10. Traversflöte 4'	

Pedalni sklep k I. in II. manualu, manual. sklep, sub- in superoktava v II. man., stiranje zbiralniki.

Omara stoji prosta sredi obširnega kora, igralnik spredaj. Tako idealnega prostora za orgle se dobi malokje. Meh (Kastenbalg) je na dnu orgel in daje prav obilne in mirne sape. Pritisk 80°. Registri so v omari lepo zvrščeni, v sredi je še hodnik za vglasevalca.

¹⁾ Pri izdelovanju tega spisa sem se posluževal predvsem Jahn-ove in Meinardus-ove životopisne knjige ter Breitkopf & Härtlove celotne izdaje Mozartovih del. Pis.

Vsi registri so značilno intonirani, odlikujejo se zlasti Flauto amabile, Salicional, Dolce in Traversflöte, Salicional moderno režoč, Traversflöte žvižgajoč.

Rezkost Gambe je pretirana, ima že značaj jezičnika. Bila bi na mestu v orglah s 24 registri, tukaj pa prevladuje vse nežne registre. Vox coel. preveč tresse in dela vtis razglašenosti. Vox coel. je krasen, eteričen glas, a tresljaji morajo biti majhni.

Cello je prenesen iz Gambe, zategadelj je enako brenčoč in seveda tenak.

Pedal se pretika avtomatično. Ako igram Pleno v I. manualu, pa pridem v II. manual in se dotaknem le ene tipke, že je pedal primerno tih; in če se zopet dotaknem ene tipke I. manuala, pretakne se pedal sam v prejšnji forte. Oktavkopel je izpeljan do zadnje tipke.

Gorenje tipke pedala so previsoke, klop preblizu orgel. Igralnik eleganten, majhen, ploščice registrov v raznih barvah nad II. manualom, zbiralniki pod prvim. Cena 4.300 kron, vožnjo oskrbi mojster, delavce hrani samostan.

Orgle so briljantno delo. Mayer natančno izvrši delo do izgovorjenega dne, kar ga zelo priporoča.

P. H. Sattner.

Dopisi.

Dunaj, meseca aprila 1906. — V spopolnitev zadnjega poročila o tukajšnji cerkveni glasbi hočem danes omenjati tudi drugo cerkveno in duhovno glasbo, kar se je je proizvajalo v mesecih po novem letu bodisi v koncertnih dvoranah, bodisi v raznih cerkvah ob izvenliturgičnih prireditvah.

O priliki 150 letnice Mozartovega rojstva se je poleg njegovih najboljših oper, sintonij in drugih posvetnih instrumentalnih in vokalnih skladb izvajal dvakrat njegov Requiem, dalje njegova „Krönungsmesse“ in „Te Deum“, ofertorij de Venerabili in večkrat prelepi „Ave verum“. Zlasti meseca januarja in februarja so v zelo mnogih cerkvah peli njegove maše in druge cerkvene skladbe. — V koncertni dvorani so se izvajale nadalje: Beethovnova Missa sollemnis v D, Schubertova v Es, Lisztova „Granermesse“ in Brahmsov nemški Requiem. A capella so se v raznih koncertih poleg drugih posvetnih skladb izvajale sledeče cerkvene: Kyrie in Gloria iz Palestrinove maše „Assumpta est Maria“ (6 glasno), Cherubinijev „Et incarnatus“ in „Crucifixus“ (8 glasno), nadalje Kyrie, Gloria — Sanctus iz Palestrinove „Missa Papae Marcelli“ (6 glasno), Brucknerjev „Locus iste“ (4 glasno) in Lisztova „Ave Maria“ (7 glasno).

V posnem času in pred vsem v velikem tednu se je izvajalo mnogo pasijonske glasbe, in sicer se je pel in igral J. S. Bachov pasijon po sv. evangelistu Mateju v veliki dvorani konservatorija (Musikvereinssaal), vse drugo pa v raznih cerkvah. Otto Müllerjev „Stabat Mater“ se je izvajal v laški narodni cerkvi, Edm. Makomaskijev pa pri avguštinceh in pri sv. Karlu. H. Schützov pasijon so izvajali na evtno nedeljo popoldne v Gersthofski župni cerkvi, J. Haydnov oratorij „Sedem besed Izveličarjevih na križu“ v cerkvi sv. Antona na veliko sredo (XV. okraj) in v Breitensee na veliki petek. Beethovnov oratorij „Kristus na Oljski gori“ so pa izvajali protestantje v svoji cerkvi v VI. okraju.

Obenem omenjam še znamenita oratorija: Lisztovo „Sv. Elizabeto“, katero proizvajajo vsako leto v dvorni operi 19. novembra na dan sv. Elizabete in Edv. Elgarjevo „Geroneijeve sanje“, ki so jih izvajali 16. novembra lansko leto v „Musikvereinssaalu“. Besedilo zadnjemu delu je napisal sloveči kardinal Newman.

V „Musikvereinssaalu“ nastopa navadno dunajski „Singverein“, katerega dirigira koncertni vodja Fr. Schalk; a capella zbor pa vodi Evgen Thomas, ki je dosegel s svojim ne ravno številnim zborom že prav čudovite uspehe. V tem zboru so peveci in pevke mojstersko izvežbani in bi nastopili vsakateri lahko kot solist. Pa kljub temu so skromni in medsebojno zavisti ne poznajo. In to bi moralo biti pri vseh zlasti cerkvenih zborih, da bi bili vsi enega duha in enega srca, da bi vsak storil svojo dolžnost, da ne bi iskal samega sebe, ampak zrl le na skupni cilj, da bi se s svojimi tovariši žrtvoval za povzdigo lepega cerkvenega petja in se ž njimi končno tudi veselili skupnih uspehov.

S. P.

Iz Djakova. (Hrvatska cerkvena glasba.)

Obljuba dela dolg. V zadnji številki cenjenega Vašega lista sem obljubil, da se hočem, ako drago, še oglasiti. Zatorej evo me! — S trebuchom za kruhom — je star pregovor. V vsakem stanu, bodi si že katerenkoli, so razne neprijetnosti in težave, bodisi v političnem ali gnotnem oziru, ali kaj sličnega, tako da si človek želi spremembe. Odide tedaj eden tja, drugi zopet drugam, križem sveta — s trebuchom za kruhom in kjer je boljši tam obstane. Tako sem tudi jaz pred kratkim časom šel poskušat svojo srečo in iskat boljše bodočnosti v daljno Slavonijo, kjer mi je bilo mesto podeljeno. Da se vsakdo od svojega rodnega kraja, še posebno iz mile Slovenske, kjer je človek privajen že vsem ljudskim šegam i navadam, težko loči, to ve vsakdo, kdor je že poskušal. Najbolj pa še človek pogreša prekrasnega slovenskega petja, bodisi cerkvenega ali narodnega. Kdor ne zna ceniti slovenske glasbene literature, ta naj dojde sem, i videl bo in se prepričal, kaj so slovenski glasovi. Da pustim pevska društva in omenim le privatnega petja; tukaj ne čuješ četverglasnega — troglasnega ali tudi dnet pevanja, ampak ti zavijajo vsi enoglasno kot „libera“ k večjemu, ako se čuje na koncu tako imenovana „hrvatska kvinta“: n. pr.

Da je le - pa ko tre - šna, ta bi bi - la naj-lep - ša i. t. d.

Da se pa, kar je hvalevredno, narodno petje čimdalje bolj razvija, je dokaz to, da ima gotovo vsak trg ali mesto svoje, po pravilih i od vlade potrjeno pevsko društvo, ki nekatera, kolikor mi je znano, jako dobro vzpevajo, kot n. pr. v Djakovem, Osjeku, Mitrovici, Brodu i Virovitici. Ali smelo trdim: čež slovensko petje ga ni! Sicer pa ni moj namen, pisati kritiko o hrvatskem narodnem petju, tudi nisem več kritik, pač pa hočem dragim čitateljem poročati nekaj o cerkveni glasbi, ki je taka, da se mora človek, ki jo čuje, pač prijeti za glavo in ušesa zatisniti. Inel sem priložnost v dveh sosednih župnih cerkvah biti navzočen pri slovesnem opravilu, a moram reči, da ti hrvatski „šomaštri“, ki so večinoma sami „lérari“ pač ne poznajo pravil cerkvene glasbe ali liturgije. Ko je duhovnik stopil k oltarju, se je na koru sviral „Trauer-Marsch“ C-mol, dotlej, da je mašnik incenziral najsvetejše in zapel: Tantum Ergo.

Na koru so bile 4 pevke in organist „Šuster-Bass“; potem začnejo na vse grlo vsi enoglasno, hrvatski prestavljeno: Tantumergo itd.; a melodija mi je bila tako domača, da sem bil vsejedno nekako presencen, vesel, ker sem čul domačo znano melodijo, a vendar nisem mogel takoj zadeti, katera da je; a kar mi pride na um, da je: „Pridi Gorenc z mrzle planine“. Študiral sem, odkod so jo dobili. Kot radovednež zlezem med mašo na kor in vidim naše pesnarice družbe Sv. Mohorja. Dalje se je pelo vedno hrvatsko, če tudi je bilo slovesno opravilo in sicer le samo eno melodijo skoziinsko. Znakov ne poznajo nikahih, ff. je zmeraj.

Po povzdigovanju, ko so se od vednega ff utrudili, so se razdelili v dva kora. Responsorije pejejo staroslovenske in sicer na quarti od glasu mašnika. Impozantno je bilo, kako je organist pred prefacijo mašniku intoniral, da bo mašnik gotovo isti glas dobil, v katerem je organist z orglami obstal; ostal je v G-duru v oktavnih leži in na zadnji akord jako glasno zapel, da ga bode gotovo mašnik vjel: — la —! Mislil sem, da bode radi tega med ljudstvom nastal smeh, a se ni nihče zmenil za to; prašal sem navzočnega Hrvata, ako uvijek tako radi? in mi je kazal: uvijek. So tedaj že na to navajeni. Ravno tako nimajo nič drugih pesmi za posebne praznike kot: Božič, Velika noč ali „Uzkrš“ kot pri nas in ravno ta spremena slovesnost poveča v cerkvi in se človek že vnaprej veseli takih praznikov, a tukaj zaman pričakuješ kaj novega, ampak je vedno eno in isto; izjema je pač v djakovarski stolnici, kjer so se o Božiču pevale res krasne božične pesmi, seveda hrvatske, katere so mi skoro še bolj ugajale, kot nekatere naše slovenske; a da bi se pa strogo liturgično držali, tudi ne; o Božiču se je pri vseh slovesnih mašah pevalo zmeraj hrvatsko, ne latinsko kot bi morale biti. Drugače se med letom vsako nedeljo peje latinsko, a tudi brez Introita,

Graduale in Communió — le sama maša in ofertorij, a tudi maša je skrajšana v besedilu — Gloria in Credo — le ob največjih praznikih, kot Velika noč, se poje cela. Sicer, kar se poje, se poje res krasno, ker pevske moči so dobre — ali pravilno ne. Tudi pri vsakdanjih korabnih mašah se cela Gloria ne poje, pač pa Credo in zasluga, da se Credo celi poje, je, kot sem čul, sedanjega ljubljanskega gosp. kneza in škofa. Da se pa more dobri zbor obdržati, je pa pomoč gmotna, ker vsaka pevkinja je dobro plačana, na vsake 3 mesece 100 K; pri nas povsod še organist nima tega plačila. Ugaja mi nekaj, česar pri nas v ljubljanski, mariborski stolnici ni, t. j. vsako nedeljo popoldne slovesne večernice; poje se 5—6 antifón čveteroglasne — krasne skladbe — starega duha — ali vendar nad vse lepe in po tem dojde nekaj odgovorov in blagoslov — za 20 minut so večernice končane in k tem slovesnim večernicam dojde jako mnogo ljudi 3krat več, kot k maši in le radi lepega petja — teh krasnih antifón. Latinske maše se pejejo od raznih nemških skladateljev, največ pa Schöpfovih, od slovenskega pač nisem še jedne videl; tudi offertoriji so vsi od tujih skladateljev, sicer pa dobiš raznovrstnih, vsakojakih muzikalij. Kar izide novega, vse cerkev naroči, ali je že za rabo ali ne, ostane pa v arhivu. Hvalevredno bi bilo, ako bi slovenske cerkve to posnemale; vem da po nekd cerkev ne kupi nikakih muzikalij in ako organist sam ne bi naročil, bi se nikdar nič novega ne pelo; zatorej pa, ker radi slabih gmotnih razmer ne more povsod organist sam si nabaviti muzikalij, naj bi zato cerkve boljše skrbele za nabavo novih muzikalij.

Naj še dodatno omenjam nekaj o krasni djakovski stolni cerkvi, ki je kras i ponos celi Hrvatski in je po izjavi strokovnjakov ena najlepših in največjih v Avstriji razun sv. Štefana na Dunaji. Ko dojdeš prvič v njo, si očaran, in se ne moreš ločiti od krasnih slik, ki so v glavni srednji ladji; slike so visoke po 6 metrov, tu je jedna sama slika nad 10.000 K veljala. Cerkev je dolga 39 sežnjev, široka v razkrižju 30, drugače po 15 sežnjev. Ljudi gre v njo do 8.000; zvonika sta dva, visoka po 42 sežnjev (pri zagrebški kraljevi stolnici le 36); krasen je kor a še krasnejše orgle s tremi igralniki. Dotične orgle so bile pred 20. leti v Parizu na svetovni razstavi, do iste dobe največje in najmoderneje delo v Avstriji. Pokojni biskup slavni Stros Mayer je šel z namero na to razstavo, da se mu morda posreči tam kupiti orgle za svojo novo stolno cerkev. Imel je s saboj veččaka profesorja iz Regensburga iz glasbenega konservatorija, kateri je konstatiral, da je delo izborno in najmetnejše do te dobe. Nato je rekel Stros Mayer: Te orgle hočejo službo božjo povelečevati v moji novi stolni cerkvi v Djakovem! Prašal: koliko so cenjene? 85.000 K. Denar je odšel in odšel. Čez 6 mesecev potem so se prvič oglasile na svojem sedanjem mestu. Prihodajč morda še kaj več.

Studenčan.

Razne reči.

— Splošno cerkvenoglasbeno društvo (nastalo iz Cecilijinega in društva sv. Ambrozija) na Dunaju napravi od 3.—9. septembra poučni kurz za učitelje glasbe, organiste in zborovodje. Poučevali bodo: 1. Julij Böhm, e. in k. dvorni vicekapelnik o petju, poučevanju petja, o metodiki pri poučevanju petja, o vajah in dirigiranju cerkvenoglasbenih umotvorov. 2. Rudolf Dittrich, e. in k. dvorni organist o praktičnem orglarju. 3. Walter Ehrenhofer, e. k. obrtni nadzornik ob orglarstvu s posebnim ozirom na sedanjo cevno pnevmatiko. 4. Anton Foerster, stolni kapelnik in vodja orglarske šole v Ljubljani o harmoniji, modulaciji in kontrapunktu. 5. Jožef Heidenreich, papežev hišni prelat o liturgiji. 6. P. Mihael Horn O. S. B. v Sekovi o gregorianskem koralu in njega harmonizaciji po vatikanski izdaji. 7. Dr. Josip Mantuani, vodja muzikalne zbirke v e. in k. dvorni biblioteki o cerkvenoglasbenem slovstvu po tridentskem zboru do današnjega dne. 8. Karol Pfleger, profesor na zasebnem učiteljišču o pouku na gosli in o metodiki tega pouka s posebnim ozirom na učiteljišča. — Kdor bi se želel oglasiti, naj se prijavi g. Juliju Böhm (I., Am Hof Nr. 8 in Wien). Zunanjim udeležencem se bo poskrbelo ceneno stanovanje in cenješa vožnja po železnici.

Današnjemu listu je pridejana 6. štev. prilog.

Odgovorni urednik lista dr. Andrej Karlin. — Odgovorni urednik glasb. priloge Anton Foerster. Zalaga Cecilijino društvo. — Tiskala Zadržna tiskarna v Ljubljani.